

QUAN NIỆM CỦA V.I.LÊNIN VỀ CHỦ THỂ CỦA QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN XÃ HỘI

NGUYỄN THỊ VÂN ANH*

Tóm tắt: Bài viết phân tích quan niệm của V.I.Lênin về chủ thể của quản lý phát triển xã hội, nhấn mạnh sự lãnh đạo tuyệt đối của Đảng Cộng sản và chế độ Xô viết trong lãnh đạo và tổ chức quản lý, đồng thời khẳng định sự đa dạng của các chủ thể quản lý thông qua vai trò trung tâm của quần chúng nhân dân trong quá trình này. Lênin khẳng định rằng sự tham gia của nhân dân là điều kiện thiết yếu để xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa. Ông cũng chỉ ra rằng các tổ chức xã hội như công đoàn, hợp tác xã và Đoàn Thanh niên có vai trò quan trọng trong việc thu hút quần chúng tham gia vào quản lý. Qua đó, Lênin đã xây dựng một mô hình quản lý mang tính dân chủ, nơi mà tiếng nói của mọi tầng lớp trong xã hội đều được lắng nghe và tôn trọng. Trong bối cảnh hiện nay, việc nghiên cứu quan niệm của Lênin về chủ thể quản lý phát triển xã hội không chỉ có giá trị lý thuyết mà còn mang lại nhiều bài học thực tiễn quý báu.

Từ khóa: Quản lý phát triển xã hội; chủ thể quản lý phát triển xã hội; V.I.Lênin; quản lý xã hội.

Abstract: The article analyzes V.I.Lenin's concept of the subject of social development management, emphasizing the absolute leadership of the Communist Party and the Soviet regime in leadership and management organization, and affirming the diversity of management subjects through the central role of the masses in this process. Lenin affirmed that people's participation is an essential condition for building a socialist society. He also pointed out that social organizations such as trade unions, cooperatives and Communist Youth Union play an important role in attracting the masses to participate in management. Thereby, Lenin built a democratic management model, where the voices of all social classes are heard and respected. In the current context, studying Lenin's concept of the subject of social development management is not only of theoretical value but also brings many valuable practical lessons.

Keywords: Social development management; subject of social development management; V.I.Lenin, social management.

Ngày nhận bài: 07/12/2024; Ngày sửa bài: 15/02/2025; Ngày duyệt đăng bài: 22/3/2025.

1. Mở đầu

V.I.Lênin, một trong những nhà lãnh đạo vĩ đại và có tầm ảnh hưởng rất lớn trong lịch sử tư tưởng thế giới, ông đã có những đóng góp quan trọng không chỉ trong lĩnh vực chính trị mà còn trong tư duy về quản lý và phát triển xã hội. Quan niệm của ông về chủ thể của quản lý phát triển xã hội không chỉ phản ánh những lý thuyết cách mạng mà còn là nền tảng cho nhiều chính sách và chiến lược phát triển

ở các quốc gia xã hội chủ nghĩa. Trong bối cảnh xã hội đang trải qua những biến đổi mạnh mẽ, việc nghiên cứu quan điểm của Lênin về chủ thể của quản lý phát triển xã hội trở nên cần thiết hơn bao giờ hết. Ông nhấn mạnh, chủ thể của quản lý phát triển xã hội không chỉ là các cơ quan nhà nước hay các tổ chức đảng, mà còn phải bao gồm nhân dân lao động - những người trực tiếp tham gia vào quá trình sản xuất và xây dựng xã hội. Ông khẳng định rằng sự tham gia của quần chúng là điều kiện tiên

* Th.S, Viện Triết học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam; Email: nguyenvananh.sh@gmail.com

quyết để đảm bảo sự thành công của cách mạng và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Quan điểm này không chỉ thể hiện sự tôn trọng đối với vai trò của nhân dân, mà còn là một sự phản ánh tư duy tiến bộ trong việc xây dựng một xã hội công bằng và bình đẳng.

2. Quan niệm về vai trò của Đảng Cộng sản và chuyên chính vô sản trong quản lý phát triển xã hội

Thứ nhất, vai trò của Đảng Cộng sản trong quản lý phát triển xã hội.

Cách mạng Tháng Mười do Lenin lãnh đạo là một cuộc cách mạng vô sản, nhằm thiết lập một kiểu nhà nước mới dưới sự chuyên chính của giai cấp vô sản. Điều này thể hiện qua sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Nga (Bôn-sê-vích) trong mọi công việc nhà nước và sự quản lý của chế độ Xô viết đối với các vấn đề quốc gia. Những yếu tố này đã tạo nên tảng thể chế cho nhân dân và các tổ chức của họ tham gia vào việc quản lý và phát triển xã hội. Quản lý phát triển xã hội ở nước Nga Xô viết phải tuân theo sự lãnh đạo của đảng và nhà nước, đảm bảo rằng mọi quyết định đều phục vụ lợi ích của giai cấp công nhân và toàn thể nhân dân.

Sự lãnh đạo của Đảng là yếu tố đảm bảo chính trị và nền tảng cho mọi hoạt động quản lý phát triển xã hội. Chỉ khi tuân thủ sự lãnh đạo của Đảng, quản lý phát triển xã hội mới có thể hướng đến mục tiêu xã hội chủ nghĩa, đại diện cho lợi ích cơ bản của nhân dân. Điều này bao gồm việc tuân thủ lãnh đạo của Đảng đối với các chủ thể quản lý phát triển xã hội đa dạng, áp dụng các đường lối và nguyên tắc khoa học mà Đảng đề ra nhằm phát triển xã hội, cũng

như thực hiện các mục tiêu giá trị mà Đảng đã xác định trong quản lý phát triển xã hội.

Lenin cho rằng, chính đảng Mác-xít là đại diện tiên tiến, có nhiệm vụ giáo dục và hướng dẫn quần chúng lao động. Đảng này lãnh đạo toàn dân tiến tới chủ nghĩa xã hội, đồng thời dẫn dắt giai cấp công nhân trong cuộc đấu tranh lật đổ giai cấp tư sản để thiết lập chế độ mới. Ông nhấn mạnh: “đội tiên phong của giai cấp vô sản, tức là đảng cộng sản, lãnh đạo quần chúng công nhân ngoài đảng, đồng thời soi sáng, tôi luyện, giáo dục, bồi dưỡng quần chúng đó (“trường học” chủ nghĩa cộng sản), trước hết là công nhân và sau đó là nông dân, để cho quần chúng đó có thể và thật sự tiến đến chỗ tập trung việc quản lý toàn bộ nền kinh tế quốc dân vào trong tay họ”¹. Điều này nhấn mạnh rằng, cả chế độ Xô viết và quần chúng nhân dân đều phải xây dựng sự nghiệp xã hội chủ nghĩa dưới sự lãnh đạo của Đảng. Quản lý phát triển xã hội phải được thực hiện thông qua chế độ Xô viết và dưới sự chỉ đạo của Đảng.

Tại *Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga* đã nhấn mạnh: “Đảng phải là đội tiên phong, là người lãnh đạo quảng đại quần chúng giai cấp công nhân; toàn thể (hay hầu như toàn thể) giai cấp này hành động “dưới sự kiểm soát và lãnh đạo” của các tổ chức đảng, nhưng họ không gia nhập tất cả và không được gia nhập tất cả vào đảng”². Vì lẽ đó, nhân dân chỉ có thể tham gia một cách gián tiếp thông qua các cơ quan nhà nước do đội tiên phong vô sản thành lập. Sự tham gia của nhân dân chủ yếu diễn ra qua các tổ chức quần chúng, như công đoàn, đoàn thanh niên, và hợp tác xã, tất cả đều được thành lập

¹ V.I.Lenin (2005), *Toàn tập*, t.42, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 299.

² V.I.Lenin (2005), *Toàn tập*, t.7, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 352.

và phát triển dưới sự lãnh đạo của Đảng. Những tổ chức này có nhiệm vụ quản lý các công việc xã hội của đất nước, đảm bảo rằng quyền lợi của nhân dân được bảo vệ và phát huy.

Đảng Cộng sản Nga (Bôn-sê-vích), với tư cách là một chính đảng theo chủ nghĩa Mác, kiên định áp dụng quan điểm, lập trường và phương pháp của chủ nghĩa Mác trong tư duy và công tác của mình. Theo Lênin, nhiệm vụ của đảng viên và toàn Đảng trong giai đoạn này là: *Thứ nhất*, “thuyết phục cho đa số nhân dân thấy được sự đúng đắn của cương lĩnh và sách lược của mình”; *thứ hai*, “giành lấy chính quyền và đập tan sự phản kháng của bọn bóc lột”; *thứ ba*, “nhiệm vụ tổ chức *quản lý* nước Nga”³. Điều này đã giúp Đảng lãnh đạo xây dựng các Xô viết, tạo ra một cơ chế quản lý phát triển xã hội mà trong đó, sự tham gia của quần chúng được thể hiện qua các tổ chức và cơ quan do Đảng lãnh đạo. Qua đó, Lênin khẳng định tầm quan trọng của sự lãnh đạo của Đảng trong việc xây dựng một xã hội công bằng và tiến bộ, nơi nhân dân có thể tham gia vào quá trình quản lý và phát triển xã hội.

Thứ hai, vai trò của chuyên chính vô sản trong quản lý phát triển xã hội.

Với tư cách là tổ chức quyền lực nhà nước do Đảng lãnh đạo và đại diện cho lợi ích của quần chúng nhân dân, chế độ Xô viết có nhiệm vụ quan trọng sau khi giành được chính quyền ở Nga là thực hiện chuyên chính vô sản. Lênin tin rằng nhiệm vụ chính của chuyên chính vô sản là tổ chức

chính quyền và quản lý đất nước, “chuyên chính vô sản nghĩa là việc tổ chức đội tiên phong của những người bị áp bức thành giai cấp thống trị để trấn áp bọn áp bức”⁴, tuy nhiên, ông cũng khẳng định rằng, chuyên chính vô sản không hề đối lập với dân chủ, nó chỉ đối lập với chuyên chính của các giai cấp bóc lột, áp bức nhân dân, bởi “nhà nước Xô viết là nơi biểu hiện tập trung quyền lực của nhân dân, là trung tâm của mọi đầu mối quan hệ giai cấp, do đó, có vị trí mấu chốt trong hệ thống chuyên chính vô sản và chỉ có thể phát huy được vai trò quản lý đúng đắn của mình trong điều kiện có sự lãnh đạo của Đảng”⁵.

Chế độ Xô viết phải xác định rõ vai trò lãnh đạo trong quản lý phát triển xã hội của cả nước, để trở thành cơ quan đại diện cho quần chúng nhân dân. Lênin nhấn mạnh: “Công tác tổ chức của chúng ta nhằm thiết lập chế độ toàn dân kiểm kê và kiểm soát sự sản xuất và phân phối sản phẩm, - công tác mà chúng ta tiến hành dưới sự lãnh đạo của giai cấp vô sản”⁶; “Mục đích của chúng ta là làm cho *hết thấy những người nghèo khổ, không trừ một ai*, đều thực tế tham gia quản lý”⁷. Điều này xác lập vị trí của chế độ Xô viết trong việc quản lý toàn xã hội, đồng thời, khẳng định rằng các cơ quan nhà nước Xô viết là nơi để nhân dân học cách quản lý và tổ chức sản xuất quốc gia. Vì vậy, với vai trò lãnh đạo, Xô viết cần thường xuyên hướng dẫn và kiểm tra sự tham gia của các chủ thể khác trong quản lý xã hội, đảm bảo rằng mọi hoạt động đều phục vụ lợi ích của nhân dân.

³ V.I.Lênin, *tldđ*, t.36, tr. 207-208.

⁴ V.I.Lênin (1976), *Toàn tập*, t.33, Nxb. Tiến bộ, Matxcova, tr. 109.

⁵ Đỗ Tư (2004), *Tư tưởng chính trị của Lênin từ cách mạng Nga đến cách mạng Việt Nam*, Nxb. Lý luận chính trị, Hà Nội, tr. 103.

⁶ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.36, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 221.

⁷ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.36, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 251.

Từ thực tiễn lãnh đạo của Lênin trong việc quản lý và xây dựng xã hội Xô viết, có thể nhận thấy rằng ông luôn coi việc phát triển con người là kim chỉ nam cho mọi hoạt động. Ông nhấn mạnh rằng một xã hội chỉ có thể phát triển bền vững khi con người được coi là trung tâm của mọi chính sách và hoạt động quản lý. Với những quan điểm này, Lênin đã tạo ra một nền tảng vững chắc cho quản lý phát triển xã hội, đảm bảo rằng mọi quyết định đều xuất phát từ lợi ích của nhân dân, từ đó thúc đẩy sự phát triển toàn diện của xã hội Xô viết. Sự kết hợp giữa lý thuyết và thực tiễn, cùng với sự quan tâm đến con người, đã giúp Đảng Cộng sản Nga đưa ra những quyết sách đúng đắn và phù hợp trong bối cảnh lịch sử của mình.

Lênin đã nhấn mạnh trong *Dự thảo sắc lệnh về các Công xã tiêu dùng* rằng “Mỗi Xô viết đại biểu công nhân, binh sĩ và nông dân đều phải thành lập các tổ giám sát, kiểm tra, hướng dẫn để giúp đỡ nhân dân tổ chức các hội tiêu dùng (ủy ban cung cấp) và để kiểm soát việc kế toán cũng như toàn bộ hoạt động của các hội và các ủy ban cung cấp nói trên”⁸. Sự hướng dẫn và kiểm tra liên tục là điều cần thiết để các chủ thể quản lý xã hội khác có thể hoạt động hiệu quả hơn, đảm bảo phương hướng quản lý xã hội đúng đắn. Để cải thiện chỉ đạo và phối hợp ở địa phương, Lênin đề xuất cử cán bộ Xô viết xuống cơ sở nhằm nắm rõ thực tế, từ đó nâng cao hiệu quả công tác quản lý tại các huyện và thị trấn.

3. Quan niệm về chủ thể nhân dân và các tổ chức nhân dân trong quản lý phát triển xã hội

Thứ nhất, về địa vị của nhân dân trong quản lý phát triển xã hội.

Lênin đã lãnh đạo xây dựng một chính quyền mới đại diện cho lợi ích của giai cấp vô sản, nhằm phục vụ cho nhân loại. Trong mô hình này, nhân dân là chủ thể chính của quyền lực nhà nước, với vai trò quan trọng trong quản lý xã hội. Ông khẳng định sự tham gia của toàn dân vào quản lý xã hội là điều kiện thiết yếu để chuyển từ chủ nghĩa tư bản sang chủ nghĩa xã hội. Chỉ khi nhân dân tham gia, chủ nghĩa tư bản mới không thể tồn tại. Sự tham gia này không chỉ là yếu tố đảm bảo thắng lợi của cách mạng xã hội chủ nghĩa mà còn là nền tảng cho quá trình chuyển đổi lên chủ nghĩa cộng sản. Lênin nhấn mạnh rằng quá trình này chỉ có thể thực hiện khi mọi công dân đều tham gia quản lý đất nước: “Chính quyền xô-viết là một bộ máy, nhờ bộ máy này quần chúng có thể bắt tay ngay vào việc học tập quản lý nhà nước và tổ chức sản xuất trên quy mô toàn quốc. (...) Toàn thể công dân không trừ một ai đều phải tham gia vào việc xét xử và quản lý đất nước. Và điều quan trọng đối với chúng ta là thu hút toàn thể những người lao động, không trừ một ai, tham gia việc quản lý nhà nước. Đó là một nhiệm vụ rất mực khó khăn. Nhưng một thiểu số người, tức là đảng, không thể thực hiện chủ nghĩa xã hội được. Chỉ có hàng chục triệu người, khi đã học được cách tự mình thiết lập chủ nghĩa xã hội, thì mới thực hiện được chủ nghĩa xã hội”⁹. Ông nhấn mạnh rằng mọi người lao động phải tham gia vào quản lý nhà nước, vì một thiểu số không thể thực hiện chủ nghĩa xã hội. Chỉ khi đại đa số nắm vững kiến thức, họ mới có khả năng giám sát quyền lực của thiểu số tư sản. Sự tham gia này là điều kiện quan trọng để tiến tới giai đoạn cao hơn của chủ nghĩa cộng sản, khẳng định vai trò của mọi

⁸ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.35, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 251.

⁹ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.43, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 67-68.

thành viên trong xã hội trong quản lý và phát triển.

Sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội, mặc dù được thực hiện dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, nhưng không thể chỉ dựa vào Đảng. Đảng viên chỉ là một phần nhỏ trong quần chúng nhân dân. Để thực hiện thành công chủ nghĩa xã hội, cần thu hút đông đảo quần chúng tham gia quản lý xã hội. Lênin nhấn mạnh rằng, đảng viên thôi chưa đủ, “trong quần chúng công nhân, nông dân, trí thức có không ít những người ngoài đảng có tài, trung thực, họ cần được đặt vào những cương vị quan trọng hơn trong lĩnh vực xây dựng kinh tế, đồng thời cần phải duy trì sự kiểm soát và sự lãnh đạo của những người cộng sản”¹⁰. Ông khẳng định rằng chủ nghĩa xã hội chỉ có thể được thực hiện nếu tất cả mọi người cùng tham gia.

Phụ nữ cũng là một phần quan trọng của nhân dân và giai cấp công nhân. Để thu hút toàn dân, cần chú trọng đến vai trò của phụ nữ trong xây dựng và quản lý xã hội. Trong bài viết *Bàn về nhiệm vụ của phong trào nữ công nhân nước Cộng hòa xô-viết*, Lênin nhấn mạnh rằng cần đảm bảo bình đẳng pháp lý cho cả công nhân nữ và công nhân nam, đồng thời tạo điều kiện để “Chính quyền xô-viết cố gắng làm cho tất cả những người lao động, không cứ trong đảng mà cả ngoài đảng, không cứ nam giới mà cả nữ giới, đều tham gia công việc kiến thiết kinh tế đó”¹¹. Việc thu hút phụ nữ tham gia quản lý không chỉ thực hiện quyền bình đẳng của họ mà còn phát huy nguồn nhân lực, thúc đẩy sự phát triển của lực lượng sản xuất xã hội.

Chế độ Xô viết, đại diện cho lợi ích quần chúng, không chỉ tạo điều kiện cho nhân dân tham gia vào quản lý xã hội mà còn thiết lập nền tảng cho điều đó. Lênin đã nhấn mạnh tại *Đại hội I Quốc tế Cộng sản* rằng nền dân chủ Xô viết khác với nền dân chủ tư sản cũ, vì nó gắn kết chặt chẽ nhân dân lao động với các cơ quan quản lý nhà nước. Ông cho rằng quyền lực nhà nước chỉ có thể bị xóa bỏ thông qua nền dân chủ vô sản, tức là dân chủ Xô viết: “chỉ có dân chủ xô-viết hay dân chủ vô sản mới dẫn đến mục đích đó, vì khi lôi cuốn những tổ chức đông đảo quần chúng lao động tham gia thường xuyên và nhất thiết vào việc quản lý nhà nước, thì nền dân chủ xô-viết bắt đầu chuẩn bị ngay tức khắc cho sự tiêu vong hoàn toàn của mọi nhà nước”¹². Qua đó, Lênin khẳng định rằng sự tham gia của quần chúng lao động vào quản lý nhà nước là yếu tố cần thiết để thực hiện sứ mệnh lịch sử của giai cấp vô sản, đồng thời xây dựng một xã hội công bằng và tiến bộ.

Các cơ quan nhà nước trong chế độ Xô viết đóng vai trò quan trọng trong việc khuyến khích sự tham gia của nhân dân vào quản lý xã hội. Trong số đó, Bộ Dân ủy Tư pháp là một thành phần không thể thiếu. Lênin nhấn mạnh rằng, cần “thu hút nông dân nghèo vào công tác xét xử (các ủy viên hội thẩm) và công tác dự thẩm”¹³, đồng thời kêu gọi đông đảo quần chúng tham gia vào công tác này. Chỉ khi có sự tham gia của nhân dân, công tác xét xử mới có thể đảm bảo tính công bằng và thực sự đại diện cho ý chí cũng như lợi ích của họ.

Sự giám sát của nhân dân đối với quyền lực nhà nước cũng là yếu tố quan trọng, giúp nhân dân gián tiếp quản lý các công

¹⁰ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.43, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 336.

¹¹ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.39, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 234.

¹² V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.37, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 611.

¹³ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.50, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 77.

việc của nhà nước. Điều này không chỉ thúc đẩy tính trong sạch của chính quyền Xô viết mà còn nâng cao hiệu quả làm việc. Trong *Nhận xét và bổ sung các bản Dự thảo “Quy chế về Ban Thanh tra công nông*, Lênin chỉ rõ rằng: “Những nhân viên thuộc Ban kiểm tra nhà nước có trách nhiệm (theo một bản hướng dẫn riêng), (...), thu hút các đại diện (hoặc các nhóm) của Ban thanh tra công nông tham gia tất cả các hoạt động của mình”¹⁴. Điều này tạo ra cơ sở quan trọng cho hệ thống giám sát của nhân dân, cho phép họ tham gia vào quản lý phát triển xã hội thông qua các cơ quan giám sát của nhà nước. Thông qua việc này, Lênin muốn hiện thực hóa sự tham gia của nhân dân vào quản lý nhà nước và xã hội, thể hiện quyết tâm xây dựng một hệ thống chính trị thực sự vì lợi ích của nhân dân. Sự tham gia này không chỉ nâng cao ý thức công dân mà còn góp phần xây dựng một xã hội công bằng và dân chủ, nơi tiếng nói của mọi thành viên đều được lắng nghe và tôn trọng.

Sự tham gia của người dân vào quản lý xã hội không chỉ nâng cao tinh thần hăng hái và chủ động của họ mà còn giúp rèn luyện kỹ năng quản lý thực tiễn. Đồng thời, điều này góp phần quan trọng trong việc chống lại quan liêu. Tại Đại hội lần thứ VIII của Đảng Cộng sản Nga (Bôn-sê-vích), Lênin nhấn mạnh rằng: “Chỉ khi nào toàn thể nhân dân đều tham gia quản lý thì khi ấy mới có thể đả phá chủ nghĩa quan liêu đến cùng, đến thắng lợi hoàn toàn được”¹⁵. Như vậy, để đấu tranh hiệu quả chống quan liêu và giành thắng lợi, cần có sự tham gia của toàn dân vào quản lý xã hội và “chỉ có hàng chục triệu người, khi đã học được cách tự mình thiết lập chủ nghĩa xã hội, thì mới

thực hiện được chủ nghĩa xã hội”¹⁶. Quần chúng nhân dân là chủ nhân của Xô viết, và chỉ khi đảm bảo sự tham gia vượt trội của đa số nhân dân, sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội mới có thể thành công.

Thứ hai, về vai trò của các tổ chức nhân dân trong quản lý phát triển xã hội.

Nhân dân Xô viết không chỉ tham gia trực tiếp hoặc gián tiếp vào công việc quản lý phát triển xã hội thông qua các cơ quan nhà nước Xô viết, mà còn thông qua các đoàn thể xã hội do chính họ tổ chức. Mặc dù quy mô không lớn, nhưng điều này thể hiện sự quan tâm của Lênin đến tính đa dạng của các chủ thể quản lý phát triển xã hội. Ngay từ đầu năm 1918, trong tác phẩm *Tổ chức thi đua như thế nào?* Lênin đã nhấn mạnh rằng, “kiểm kê và kiểm soát, đó là nhiệm vụ kinh tế chủ yếu của mọi Xô viết đại biểu công nhân, binh sĩ và nông dân, của mọi hội tiêu dùng, của mọi hội hay ban cung cấp, của mọi ủy ban công xưởng và nhà máy hay nói chung của mọi cơ quan kiểm soát của công nhân”¹⁷. Điều này cho thấy Lênin đã biến các công đoàn, hợp tác xã tiêu dùng và các tổ chức nhân dân thành những cơ quan quản lý xã hội quan trọng trong thời kỳ đó.

Khi Lênin lãnh đạo việc xây dựng các Xô viết, công đoàn trở thành tổ chức quần chúng lớn nhất và có vai trò quan trọng trong cả thời kỳ cách mạng xã hội chủ nghĩa và thời kỳ xây dựng chủ nghĩa xã hội: “có thể nói là đảng thu hút đội tiên phong của giai cấp vô sản vào hàng ngũ của mình, và đội tiên phong đó thực hiện chuyên chính vô sản. Nhưng không có một nền móng

¹⁴ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.40, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 76.

¹⁵ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.38, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 205.

¹⁶ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.36, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 68.

¹⁷ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.35, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 239.

như các tổ chức công đoàn, thì không thể thực hiện được chuyên chính, không thể thực hiện được các chức năng nhà nước. Mà muốn thực hiện các chức năng nhà nước đó thì phải thông qua một loạt những cơ quan đặc biệt, cũng thuộc một kiểu mới: tức là phải thông qua các cơ quan xô-viết¹⁸.

Trong bối cảnh lịch sử đặc biệt của nước Nga Xô viết, công đoàn không chỉ là tổ chức của nhân dân, mà còn là một phần của quyền lực nhà nước trong một khoảng thời gian nhất định: “Trong hệ thống chuyên chính vô sản, công đoàn có một vị trí ở giữa đảng và chính quyền nhà nước”¹⁹. Sau thắng lợi của Cách mạng tháng Mười Nga, khi chế độ chuyên chính vô sản chưa được củng cố và đông đảo quần chúng nhân dân chưa được ảnh hưởng sâu sắc bởi chủ nghĩa cộng sản, Lênin đã chỉ ra trong tác phẩm *Về nhiệm vụ của các Công đoàn*, rằng Công đoàn phải nhận thức rõ nhiệm vụ chủ yếu hiện nay là ở chỗ “bằng công tác giáo dục và tổ chức kiên nhẫn, bền bỉ, rộng rãi hơn, khắc phục những thiên kiến của một số tầng lớp tiểu tư sản trong giai cấp vô sản và nửa vô sản”²⁰. Qua đó, Lênin chỉ ra rằng công đoàn phải giáo dục và tổ chức quần chúng, giúp họ vượt qua tư tưởng tiểu tư sản. Công đoàn đóng vai trò then chốt trong việc tổ chức và kỷ luật công nhân, tạo nền tảng cho họ tham gia quản lý xã hội. Lênin không chỉ nhấn mạnh vai trò của công đoàn trong việc nuôi dưỡng người lao động mà còn quy định các phương pháp để họ tham gia vào quản lý nhà nước, cho phép công nhân làm ủy viên ban công đoàn và tham gia vào sản xuất.

Ngoài ra, công đoàn cũng có trách nhiệm bồi dưỡng các chuyên gia cho công tác xây dựng và quản lý phát triển xã hội. Trong *Báo cáo tại Đại hội II toàn Nga các công đoàn*, Lênin nhấn mạnh rằng, “nếu chúng ta không biến các công đoàn thành những cơ quan giáo dục quần chúng đông hơn gấp mười lần hiện nay, để họ tham gia trực tiếp công việc quản lý nhà nước, thì chúng ta sẽ không hoàn thành đến cùng được sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa cộng sản”²¹. Điều này không chỉ giúp nâng cao trình độ của công nhân mà còn đảm bảo sự tham gia tích cực của họ trong quá trình xây dựng một xã hội công bằng và dân chủ. Tóm lại, công đoàn dưới sự lãnh đạo của Lênin đã trở thành một lực lượng nòng cốt, vừa là nơi tổ chức phong trào công nhân, vừa là cầu nối quan trọng giữa nhân dân với chính quyền Xô viết, đóng góp vào sự phát triển của chủ nghĩa xã hội.

Trong “*Dự thảo luận cương về vai trò và nhiệm vụ của Công đoàn*”, Lênin chỉ rõ: trong điều kiện Chính sách kinh tế mới, “các công đoàn tuyệt đối phải có nghĩa vụ đấu tranh với những người tuyển công nhân vào làm việc để bảo vệ lợi ích giai cấp của giai cấp vô sản và của quần chúng lao động”²² và coi đây là nhiệm vụ chính trong tương lai. Để thực hiện tốt nhiệm vụ này, các tổ chức công đoàn cần xây dựng một hệ thống đãi ngộ lao động nhằm bảo vệ lợi ích thiết yếu của người lao động. Lênin cũng xem việc công đoàn tham gia vào các cơ quan quyền lực nhà nước là một cách quan trọng để tham gia quản lý phát triển xã hội, “công đoàn là “bể chứa” của

¹⁸ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.42, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 250.

¹⁹ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.42, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 250.

²⁰ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.37, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 498.

²¹ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.37, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 553.

²² V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.44, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 419.

chính quyền nhà nước”²³, “nó là một trường học, trường học quản lý, trường học quản lý kinh tế, trường học chủ nghĩa cộng sản”²⁴. Ông chỉ ra rằng, “chúng ta phải biến một cách có hệ thống - đồng thời có kiểm tra từng bước qua kết quả của kinh nghiệm thực tiễn - các công đoàn thành những cơ quan quản lý toàn bộ nền kinh tế quốc dân; sự gắn gũi và sự liên hệ mật thiết giữa công đoàn với Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao, với Bộ dân ủy lao động, sau đó, với tất cả các ngành quản lý nhà nước khác, phải được phát triển và củng cố; - mặt khác phải tiếp tục biến các công đoàn thành những cơ quan giáo dục lao động và giáo dục xã hội chủ nghĩa cho hết thảy quần chúng lao động, không trừ một ai, sao cho dưới sự kiểm soát của đội tiên phong công nhân, các tầng lớp công nhân chậm tiến hơn cũng hấp thụ được kinh nghiệm thực tiễn tham gia quản lý”²⁵. Như vậy, công đoàn cần tham gia vào tất cả các cơ quan chính quyền Xô viết liên quan đến kinh tế, đồng thời cũng phải góp mặt trong mọi lĩnh vực văn hóa và giáo dục, nâng cao trình độ khoa học và văn hóa của giai cấp công nhân, từ đó tạo nền tảng vững chắc để họ tham gia quản lý phát triển xã hội hiệu quả hơn.

Hợp tác xã, với tư cách là tổ chức của nhân dân, có vai trò quan trọng trong quản lý xã hội: “Hợp tác xã là một bộ máy rất quan trọng, gắn chặt với trung nông, một bộ máy tập hợp các tầng lớp nông dân tản mạn, rời rạc”²⁶. Đây là một thiết chế quản lý thiết yếu giúp nhân dân tham gia vào sản xuất và phân phối hàng hóa: “các hợp

tác xã công nhân có nhiệm vụ phải thu hút các lực lượng đó, khám phá ra các lực lượng đó và giao cho các lực lượng đó làm công tác trực tiếp trong việc cung cấp và phân phối thực phẩm. Xã hội xã hội chủ nghĩa là một hợp tác xã thống nhất”²⁷. Các loại hình hợp tác xã như hợp tác xã sản xuất và hợp tác xã tiêu dùng,... dù dưới hình thức nào thì đều là bộ phận quan trọng của tổ chức nhân dân và là một phần của cơ cấu quản lý xã hội. Lấy hợp tác xã tiêu dùng làm ví dụ, Lênin tin rằng nhiệm vụ chính của hợp tác xã tiêu dùng không chỉ là thu thập nguyên liệu và phân phối sản phẩm, mà còn phải thực hiện tốt công việc bán hàng. Để đảm bảo các biện pháp quản lý của hợp tác xã tiêu dùng thực sự đại diện cho lợi ích của nhân dân, ông nhấn mạnh rằng cần phải tuyển dụng tất cả những người lao động địa phương vào tổ chức này²⁸.

Sau khi thực hiện Chính sách kinh tế mới, Lênin muốn thông qua các hợp tác xã tiêu dùng để kiểm soát việc trao đổi hàng hóa giữa sản phẩm công nghiệp và nông sản, nhằm khôi phục nông nghiệp, củng cố và phát triển đại công nghiệp. Trong *Thư chào mừng Đại hội đại biểu Liên hiệp trung ương các hợp tác xã tiêu dùng*, Lênin đã chỉ ra rằng, việc xác định đúng đắn mối quan hệ giữa công nghiệp thành phố và kinh tế nông thôn trong lưu thông hàng hóa là rất quan trọng. Mối quan hệ giữa công nghiệp và nông thôn là một yếu tố then chốt trong nền kinh tế. Nếu không có sự kết nối chặt chẽ, cả hai lĩnh vực sẽ không thể phát triển bền vững. Công nghiệp cần nông sản để

²³ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.42, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 250.

²⁴ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.42, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 249.

²⁵ V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.38, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 120.

²⁶ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.37, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 282.

²⁷ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.37, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 248.

²⁸ Xem: V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.43, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 301-302.

duy trì hoạt động, trong khi nông dân cần công nghiệp để có các sản phẩm phục vụ sản xuất và tiêu dùng. Điều này sẽ giúp tối ưu hóa quy trình sản xuất và phân phối, từ đó nâng cao hiệu quả kinh tế. Các hợp tác xã phải có khả năng loại bỏ các trở ngại trong trao đổi hàng hóa thông qua một cuộc đấu tranh kiên trì. Hợp tác xã không chỉ là nơi tập hợp sản phẩm mà còn là nơi tạo ra sức mạnh tập thể. Việc xây dựng các mối quan hệ kinh tế chặt chẽ sẽ giúp hợp tác xã phát triển mạnh mẽ hơn. Họ cần chiếm lĩnh thị trường và có khả năng tập hợp các giá trị hàng hóa đang phân tán, đồng thời tạo ra các giá trị mới. Chỉ có giải quyết các vấn đề thực tiễn một cách hiệu quả mới dẫn đến thành công trong việc khôi phục nông nghiệp và phát triển đại công nghiệp²⁹. Đây cũng là một biểu hiện quan trọng của việc quản lý xã hội của hợp tác xã tiêu dùng thông qua việc điều tiết trao đổi hàng hóa.

Đoàn Thanh niên Cộng sản là một bộ phận quan trọng trong tổ chức nhân dân, chịu sự chỉ đạo và ảnh hưởng của chủ nghĩa cộng sản, đồng thời đóng vai trò không thể thay thế trong quản lý xã hội. Đoàn Thanh niên là tổ chức cho thanh niên tham gia vào việc xây dựng xã hội và quản lý. Tất nhiên, nhiệm vụ quan trọng nhất của Đoàn là học tập và tiếp thu kiến thức khoa học cũng như văn hóa thông qua các hoạt động giáo dục và thực hành lao động. Tuy nhiên, điều này không làm giảm khả năng của thanh niên trong việc tham gia quản lý xã hội. Lênin đã nhấn mạnh trong *Nhiệm vụ của Đoàn thanh niên* rằng công tác xóa mù chữ là rất quan trọng. Đoàn cần đi sâu vào nông thôn để tham gia vào công tác giáo

dục, và nhiệm vụ này phải được thực hiện bởi Đoàn Thanh niên ở nông thôn.

Lênin chỉ ra rằng Đoàn Thanh niên Cộng sản phải tích cực hợp tác ở nông thôn để xóa nạn mù chữ và không ngừng nâng cao phẩm chất con người và trình độ văn hóa, khoa học. Mục tiêu là để “thanh toán nạn mù chữ cho thế hệ đang lớn lên không còn có người mù chữ nữa”³⁰. Như vậy, Lênin đã chú trọng bồi dưỡng tài năng cho việc xây dựng và quản lý phát triển xã hội chủ nghĩa từ khi còn nhỏ: “Phải làm thế nào để Đoàn thanh niên giáo dục mọi người từ khi họ còn nhỏ tuổi, theo tinh thần lao động tự giác và có kỷ luật”³¹; “đã là đoàn viên của Đoàn thanh niên thì phải đem toàn bộ công tác và toàn bộ sức lực của mình ra phục vụ sự nghiệp chung. Đó chính là giáo dục cộng sản. Chính qua quá trình công tác như vậy, mà người thanh niên, nam hay nữ, mới trở thành người cộng sản chân chính được. Chỉ khi nào họ đạt được những kết quả thực tiễn trong công tác này, họ mới trở thành những người cộng sản”³². Thông qua hoạt động tổ chức thiết thực đó, không những ý chí của thế hệ trẻ được rèn luyện mà còn giúp họ hiểu rõ nhu cầu thực tế của con người. Điều này đồng nghĩa với việc làm phong phú thêm tri thức khoa học và văn hóa, đồng thời nâng cao năng lực tổ chức và quản lý của thế hệ trẻ.

4. Kết luận

Qua việc nghiên cứu quan niệm của V.I.Lênin về chủ thể của quản lý phát triển xã hội, chúng ta có thể nhận thấy rằng sự tham gia của quần chúng nhân dân vào quá trình quản lý không chỉ là một nguyên

²⁹ Xem: V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.44, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 85.

³⁰ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.41, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 374.

³¹ V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.41, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 377.

³² V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.41, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 375.

tắc cơ bản trong tư tưởng của ông, mà còn là một yêu cầu thiết yếu để xây dựng một xã hội công bằng và tiến bộ. Lênin đã khẳng định rằng, để đạt được mục tiêu phát triển xã hội, cần phải có sự lãnh đạo vững mạnh từ Đảng Cộng sản, kết hợp với sự tham gia tích cực của nhân dân lao động. Những quan điểm của Lênin về vai trò của Đảng và các tổ chức quần chúng vẫn còn nguyên giá trị trong bối cảnh hiện nay. Việc phát huy sức mạnh của các tổ chức xã hội, như công đoàn, hợp tác xã, và Đoàn Thanh niên các tổ chức quần chúng khác, không chỉ tạo ra một môi trường thuận lợi cho sự tham gia của nhân dân mà còn góp phần nâng cao hiệu quả quản lý và phát triển xã hội. Điều này đặc biệt quan trọng trong việc xây dựng một nền tảng vững chắc cho sự phát triển bền vững.

Từ những phân tích trên, có thể thấy rằng quan niệm của Lênin về chủ thể của quản lý phát triển xã hội không chỉ mang tính lý thuyết mà còn có những ứng dụng thực tiễn sâu sắc. Những bài học mà ông để lại vẫn còn giá trị và có thể được áp dụng trong công tác quản lý phát triển xã hội hiện nay, nhất là trong việc xây dựng một xã hội mà ở đó mọi người đều có thể tham gia, đóng góp và hưởng lợi từ sự phát triển chung. Thực hiện tốt những nguyên tắc này sẽ là chìa khóa để xây dựng một tương lai tươi sáng hơn cho tất cả mọi người.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bùi Thị Ngọc Lan (2020), *Quan điểm của V.I.Lênin về nhà nước kiểu mới và ý nghĩa đối với Việt Nam* của, trên Tạp chí Cộng sản điện tử, ngày 01-05-2020.

2. Lê Hữu Tăng (Chủ biên, 2003), *Chủ nghĩa xã hội từ lý luận đến thực tiễn* -

những bài học kinh nghiệm chủ yếu. Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.

3. Nguyễn Thanh Tuấn, Trần Ngọc Linh, Trần Nguyễn Tuyên (Đồng chủ biên, 2011), *Tập bài giảng về quan điểm chính trị trong một số tác phẩm kinh điển Mác - Lênin*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

4. Đỗ Tư (2004), *Tư tưởng chính trị của Lênin từ cách mạng Nga đến cách mạng Việt Nam*, Nxb. Lý luận chính trị, Hà Nội.

5. Nguyễn Xuân Phong (2011), *Giới thiệu một số tác phẩm của C.Mác, Ph.Ăngghen và V.I.Lênin về chính trị*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.

6. V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.7, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

7. V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.35, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

8. V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.36, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

9. V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.37, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

10. V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.38, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

11. V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.39, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

12. V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.40, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

13. V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.41, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

14. V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.42, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

15. V.I.Lênin (2005), *Toàn tập*, t.43, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

16. V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.44, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

17. V.I.Lênin (2006), *Toàn tập*, t.50, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.